

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin

Novelizace zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, přináší významné koncepční změny v oblasti rodičovské odpovědnosti. Nejde pouze o dílčí terminologické úpravy, ale o promyšlenou změnu základních principů, na nichž je úprava postavena, a o jasnější hodnotové ukotvení postavení rodičů i dítěte. Zákonodárce reaguje na dlouhodobé aplikační problémy, zejména na napětí mezi pojmy „péče“ a „styk“, na faktickou nerovnováhu rodičů po rozchodu či rozvodu a na nedostatečnou transparentnost zásahů do rodičovské odpovědnosti.

Stěžejní změna se promítá do nového znění § 858 občanského zákoníku, které systematicky vymezuje obsah rodičovské odpovědnosti. Ta nyní výslovně zahrnuje péči o dítě (včetně péče o jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj bez tělesného trestání, duševního strádání a jiných ponižujících opatření), ochranu dítěte, udržování styku s dítětem, zajišťování výchovy a vzdělání, určení místa bydliště, zastupování dítěte a spravování jeho jmění. Dochází tak k přehlednému vyjádření všech základních složek rodičovské odpovědnosti přímo v textu zákona. Zákon tak jasně rozlišuje osobní složku, majetkovou složku a zastoupení dítěte, což umožňuje přesnější a proporcionálnější soudní zásahy a současně zvyšuje právní jistotu účastníků řízení.

Výslovné zakotvení zákazu tělesného trestání představuje důležitý hodnotový posun. Zákon tak jednoznačně potvrzuje, že péče o dítě musí probíhat bez fyzických trestů a bez jakýchkoli ponižujících či psychicky zraňujících opatření. Tento princip je nyní přímo součástí zákonné definice rodičovské odpovědnosti, nikoli pouze výkladu, a má význam i pro posuzování přiměřenosti výkonu rodičovských práv a povinností.

Podstatnou změnou je také nové pojetí styku. Dosavadní praxe často vytvářela dichotomii mezi „rodičem pečujícím“ a „rodičem s právem styku“, což vedlo k faktickému nerovnému postavení rodičů a někdy i k oslabení rodičovské role druhého rodiče. Novela tuto optiku opouští. Styk je nyní výslovně chápán jako součást péče o dítě. Pojem „styk“ zahrnuje nejen osobní (přímý) kontakt, ale i nepřímý styk prostřednictvím prostředků komunikace na dálku a také vzájemné poskytování podstatných informací mezi rodiči a dítětem. Péče o dítě je tedy chápána v širším smyslu a zahrnuje i osobní kontakt každého z rodičů s dítětem. Oba rodiče nesou odpovědnost za zdraví a vývoj dítěte bez ohledu na to, jak je konkrétně uspořádán výkon péče.

S tím souvisí další důležitý princip, podle něhož péče pouze jednoho z rodičů není vyloučena, avšak nemůže být nadále oddělena od formálního zásahu do rodičovské odpovědnosti. Důvodová zpráva výslovně uvádí, že bez vazby na pozastavení, omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti by nově nemělo být možné rozhodnout o péči jen jednoho z rodičů (a styku s druhým rodičem), popřípadě o omezení či zákazu styku. Jinými slovy, pokud má být některá složka rodičovské odpovědnosti fakticky omezena, musí tomu odpovídat i soudní rozhodnutí o zásahu do rodičovské odpovědnosti jako takové, čímž se zvyšuje transparentnost zásahů do práv rodičů a posiluje jejich procesní ochranu.

Novela současně výslovně zakotvuje právo na nepřímý styk a právo na informace o dítěti po dobu, kdy o dítě pečuje druhý rodič. Nedojde-li k dohodě, může soud nepřímý styk i jeho podmínky upravit, včetně stanovení konkrétních pravidel komunikace. Pečující rodič je povinen nepřímý styk podporovat a zdržet se všeho, co by jej narušovalo.

Posílení rovnosti rodičů se výrazně promítá i do § 888 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož má dítě právo na rovnocennou péči obou rodičů a rodiče mají právo na rovnocennou péči o své dítě. Nejde o zavedení automatického modelu „50 na 50“, ale o hodnotové nastavení, které má podporovat co největší zapojení obou rodičů do života dítěte a které se má uplatňovat i bez ingerence soudu. Soud nemá vycházet z obecného pravidla a hledat výjimky, ale individuálně posuzovat nejlepší zájem konkrétního dítěte v jeho konkrétních životních podmínkách. Ostatně novela výslovně opouští demonstrativní výčet kritérií a zdůrazňuje individualizaci rozhodování a odpovědnost soudu řádně odůvodnit, proč je konkrétní uspořádání právě v nejlepším zájmu dítěte.

Významnou novinkou je i nová skutková podstata pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti podle § 869 odst. 2 občanského zákoníku. Soud může výkon rodičovské odpovědnosti pozastavit, hrozí-li v důsledku jejího výkonu narušení citového nebo psychického vývoje dítěte a nelze-li této hrozbě zabránit jinak. Tato úprava míří i na situace, kdy dítě kontakt s rodičem odmítá. Z úpravy však nelze vyvozovat, že by samotné vyjádření nesouhlasu automaticky zakládalo dítěti právo odmítat kontakt s rodičem. Názor dítěte je nutné brát vážně, zkoumat, z jakých důvodů jej zastává, a posuzovat jej s ohledem na jeho věk a psychickou vyspělost. Skutečnost, že dítě dokáže svůj postoj srozumitelně vyjádřit, ještě neznamená, že je schopno plně porozumět jeho dlouhodobým dopadům. Judikatura dlouhodobě zdůrazňuje potřebu odborné pomoci, využití specializovaných pracovišť a výchovného působení. Teprve pokud tato opatření selžou a odmítání je trvalé, lze zvažovat postup podle § 869 odst. 2 občanského zákoníku, a to vždy jako krajní řešení a v nezbytném rozsahu, například při zachování alespoň nepřímého styku či práva na informace.

Úprava rovněž posiluje podporu rodičovské role druhého rodiče. Rodiče, kteří spolu nežijí, se musí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k druhému rodiči nebo ztěžuje jeho výchovu. Bezdůvodné a opakované bránění druhému rodiči v péči je důvodem pro nové rozhodnutí soudu o úpravě poměrů dítěte.

Změna koncepce má dopad i na postavení manžela, partnera či druhá rodiče. Na péči a výchově se může podílet i osoba žijící s rodičem ve společné domácnosti. Dosavadní praxe, kdy byl partner jedním z rodičů z péče fakticky vytlačován s poukazem na to, že jde jen o výkon práva styku, by měla být překonána. Současně zůstává zachováno pravidlo, že osobní styk nelze svěřit jiné osobě; toto ustanovení je však třeba chápat jako ochranu osobního kontaktu rodiče s dítětem, nikoli jako zákaz zajistit si při péči běžnou pomoc.

Nové znění § 907 občanského zákoníku přináší flexibilnější model rozhodování o péči. Dohodnou-li se rodiče, že dítě zůstává v péči obou rodičů bez určení konkrétního rozsahu, soud tak rozhodne; současně však musí být vyřešena i otázka výživného. Není-li dohoda úplná, nelze postupovat podle tohoto ustanovení. Pokud soud rozhoduje podle § 907 odst. 2 občanského zákoníku, určí rozsah péče každého z rodičů individuálně podle zájmu dítěte a vždy rozhodne i o vyživovací povinnosti.

Nastane-li situace, kdy péče obou rodičů není možná – ať již z důvodů na straně rodiče, nebo výjimečně na straně dítěte – musí soud současně řešit zásah do rodičovské odpovědnosti. Právo neumožňuje rodiči se rodičovské odpovědnosti dobrovolně vzdát. Pokud rodič o dítě nejeví zájem nebo odmítá péči bez relevantního důvodu, přichází v úvahu omezení rodičovské odpovědnosti podle § 870 občanského zákoníku. Rodičovská odpovědnost představuje soubor práv i povinností; nelze ji chápat selektivně.

Novela výslovně deklaruje možnost změny uspořádání poměrů dohodou rodičů i tehdy, bylo-li původně rozhodnuto rozsudkem. Soud by měl k takové dohodě při dalším rozhodování přihlížet. Nová úprava se použije na všechna řízení probíhající od 1. 1. 2026, tedy i na řízení již zahájená. Dosavadní rozhodnutí o péči zůstávají v platnosti a jejich změna je možná pouze při změně poměrů.

V konečném důsledku představuje novela posun od formalistického rozlišování rolí k hodnotově ukotvenému principu rovnocennosti rodičů a důsledné ochraně nejlepšího zájmu dítěte. Přináší větší transparentnost zásahů do rodičovské odpovědnosti, zdůrazňuje povinnost spolupráce a podpory rodičovské role druhého rodiče a současně poskytuje soudu nástroje pro řešení situací, kdy výkon rodičovské odpovědnosti ohrožuje psychický vývoj dítěte. Z mého pohledu novela významně posiluje rovnováhu mezi právy a povinnostmi rodičů a podporuje jejich skutečné a aktivní zapojení do péče o dítě, přičemž zároveň klade větší důraz na zjišťování a naplňování skutečných potřeb dítěte a na citlivou práci s jeho názorem s ohledem na věk a schopnost porozumět situaci. Pro praxi to znamená zvýšené nároky na individualizaci rozhodování, komplexní práci s názorem dítěte a na ucelenou práci s rodinnými vztahy, což umožňuje soudům lépe chránit práva dítěte i rodičů a současně podporovat funkční rodinné vztahy.

Mgr. Berenika Cundová,
advokátní koncipient

**sokol
novák**
tdpa

[Sokol, Novák, Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
e-mail: info@sntd.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny](#)

soudního komisaře

- Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?
- Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor
- Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit
- Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporální autonomie
- Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka
- Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou
- Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě
- Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu